

FELLUCE'DE İNSANİ DURUM

Emre Yıldırım

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

 Analiz 14

Giriş

Felluce'de askerî operasyonların başlamasıyla birlikte kentteki tehir ve zorla göç dalgası ciddi boyutlara ulaştı. Binlerce aile al-Karma, al-Saqlawiye ve Felluce'nin çevresindeki köylerden kaçarak özellikle Amiriyet el-Felluce bölgesinde, daha güvenli alanlara sığınmak zorunda kaldı. Yüzerek veya ilkel tekne ve botlarla Fırat Nehri'ni geçmeyi başaran diğer topluluklar ise, Bağdat'a ve Ebu Garib'e ulaşmayı başardılar. Bazı bölgelerde, kısıtlı imkânlarla en temel yaşam ihtiyaçlarından yoksun, basit barınma merkezleri açılmış olsa da sivillerin önemli bölümü korunmasız durumda.

DAEŞ örgütünün içeriden, merkezî hükümet güçleri ve mezhepçi milislerin dışarıdan yürüttüğü boğucu ablukanın gölgesinde, her gün tekrarlanan ve hedef gözetilmeksizin devam eden bombardımanlar altında hayat mücadelesi veren

Felluce halkı, açlık ve yokluk içinde yardım bekliyor. Devam eden bombardımanlar yüzünden hastanelerde zaten kısıtlı olan tıbbi malzemenin tükenmesi ve hasta sayısının artması, ölümlerde de artışı sebep oluyor. "DAEŞ örgütüyle mücadele" adı altında ABD önderliğinde başlatılan uluslararası ittifakın sürekli olarak yaptığı bombardımanlar, altyapı dâhil olmak üzere sivillerin evlerini ve tüm yaşam alanlarını yerle bir ediyor.

Bombardımanlarda şu ana kadar yüzlerce insan öldü, yüzlercesi de yaralandı. Bilançosu korkunç rakamlara varan bu tek taraflı savaş neticesinde bölgede sayıları her geçen gün artan engelli, dul ve yetimler ordusu ise ne yapacağını bilmez bir halde ölümü bekliyor. Ayrıca, kalabalık olan kent merkezi ve çevre mahallelerde halkın %80'den fazlası evsiz kalmış durumda.

Bölgeden alınan rakamlara göre, son birkaç aydır göç eden aile sayısı 5.000'i (yaklaşık 25.000 kişi) geçmiş durumda. Bunların yaklaşık %30'u 10 yaş altı çocuk, %50'si kadın ve yaklaşık %20'si yetişkin erkek ve 10 yaş üstü çocuklardan oluşuyor. Her gün sürekli olarak kaçırların devam ettiği kente operasyon düzenlenmesi durumunda, göç edecek ailelerin sayısının 10.000'i geçeceği ön görülüyor. Hemen hemen göç eden bütün erkeklerin güvenlik güçleri ve Şii milisler tarafından sorgulanmak üzere gözaltına alındığı belirtiliyor.

DAEŞ'in göç eden veya kenti terk eden herkesi ölüme mahkûm etmekle tehdit etmesi ve girdiği her çatışmada sivilleri canlı kalkan olarak kullanması ise, bölgedeki durumu daha da kötü ve karmaşık hale getiriyor.

Ekonomik durum

Kentten çıkış DAEŞ tarafından yasaklanmış durumda. Yollar sürekli olarak kesiliyor ve kentin girişleri kontrol altında, giriş-çıkışlara tamamen kapatılmış. Bu abluka yüzünden kentteki tüm gıda malzemeleri, ilaçlar ve diğer temel yaşam ihtiyaçları tükenmiş durumda. Olan gıda maddeleri ise çok yüksek fiyatlara satılıyor; bir kilo pirinç veya un yaklaşık 18 dolar. Parası biten veya maaşlarını alamayan memur aileleri bu malzemeleri bulsalar bile alacak paraları yok. Kentin çarşı pazarı temel gıda maddelerinden yoksun bekliyor.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, hükümet güçleri gıda malzemelerin kente girişini sağlayan tek kapı olan kentin kuzeyindeki Albu Şajal kapısını bombalayarak yerle bir etti. Bu saldırı bölgedeki ekonomik ve insani durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getirdi.

DAEŞ örgütüyle birlikte hükümet güçleri de Felluce halkını aç bırakıyor, yardımların kente girişini engelliyor. Havadan atılan yardımları alanlar cezalandırmakla tehdit ediyorlar.

Bölgedeki insani durumun vahameti uluslararası kamuoyuna ve medyaya yansımca, bu acımasız ablukanın kalkması, bölge halkının kurtarılması ve gerekli gıda maddelerinin bölgeye ulaştırılması için birçok insan hakları ve sivil toplum örgütü

harekete geçti ve seslerini yükseltmeye başladı ancak şimdiye kadar yapılanların yeterli olduğunu söylemek mümkün değil.

Felluceli kadınlar, kentteki trajik insani duruma dikkat çekerek hükümet güçlerinin ve Şii milislerin ablukasını altında yaşadıkları acıların ve açlığın bitmesi için yardım çağrısında bulundular. Ayrıca, al-Anbar aşiret liderleri konseyi bir bildiri yayınlamaya Irak hükümetinden Felluce halkına yardım eli uzatmasını, kente yiyecek ve tıbbi malzeme girişine izin vermesini ve al-Anbar ilini genel olarak afet bölgesi ilan etmesini talep etti.

Sağlık durumu

Bölgedeki güvenlik riskleri nedeniyle şehirdeki güncel sağlık bilgilerine ulaşılması neredeyse imkânsız. Ancak operasyonların başladığı üç ay öncesinde insani yardım aktivistleri, yerel insan hakları örgütleri ve sivil toplum kuruluşları ile Felluce Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden alınan bilgilere göre, geçtiğimiz nisan ayı itibarıyla kentte:

1. Çoğu kadın ve çocuklardan oluşan 3.438 kişi hayatını kaybetti.
2. Çoğu kadın ve çocuklardan oluşan 5.703 yaralı var. Yaraların büyük bir bölümünün durumu ağır ve genellikle bir organını veya uzvunu kaybetmiş durumda. Yaşanan can kayıpların en önemli nedeni ise; sağlık ekiblerinin, tıbbi malzemelerin ve ameliyat odalarının yetersiz oluşu.
3. Felluce kentinin ortasında bulunan devlet hastanesi 41 kez bombardımanların hedefi olmuş. Saldırıya uğrayan hastanenin yaklaşık %60'ı zarar göremek kullanılamaz hale gelmiş.
4. Kentin batı kısmında, Fırat Nehri'nin yakınında bulunan Kadın ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi dört kez uçaklardan atılan roketlerin hedefi olmuş.
5. Kentin genelinde bulunan sağlık merkezleri, farklı ölçülerde zarar veren, en az beş bombardımanın hedefi olmuş.

Altyapı durumu

Geçtiğimiz iki yıl boyunca mezhepçi hükümetin baskıları nedeniyle Felluce'de hayat zaten tüm yönleriyle durma noktasına gelmişti. Son birkaç aydır süren bombardımanlar sonucunda da kent ve çevresindeki yıkımın oranı %40 olarak tahmin ediliyor. Kentin geri alınması için DAESH örgütüyle girilecek herhangi bir savaş halinde, bu yıkımın %80'den fazla olması bekleniyor. Yani Felluce kenti âdeta yaşanılmaz hale gelecek. Ayrıca saldırı, abluka ve yokluk sebebiyle kentin dışına çıkamayan yüz binlerce silahsız sivil den yüzlercesinin hayatını kaybetmesi an meselesi. Kentin yerel meclisin verilerine göre, kentte şu an en az 100.000'e yakın sivil bulunuyor.

Bölgedeki yerel meclisten alınan verilere göre:

1. Hedef alınan cami sayısı: 83
2. Hedef alınan elektrik dağıtım istasyonu: 6
3. Hedef alınan içme suyu şebekesi: 19
4. Yıkılan okul sayısı: 27
5. Yıkılan kamu binaları: 26
6. Yıkılan ya da hasar gören köprüler: 13
7. Yıkılan ya da hasar gören kültürel tesisler: 3
8. Tamamen yıkılan veya oturulamayacak durumda olan ev sayısı: 1.200
9. Yıkılan mağaza ve dükkân sayısı: 250
10. Yıkılan çarşı sayısı: 9
11. İmha edilen yakıt istasyonu: 9
12. Yok edilen sivil taşıtlar: 350

Ailelerin Felluce kentinden çıkışları

1. DAESH örgütü hiçbir ailenin kentten çıkmasına veya eski köprüyü geçmesine izin vermiyor. Çıkmayı deneyenlere her türlü işkence (kırbaçlama) ve aşağılama yöntemini uyguluyor. Aileler çöl koşullarında, gece ayazında dışarıda yatarak eski köprü yakınlarında bekliyor. Köprüyü geçmek için DA-

ESH'lilere yalvaran ailelere hep olumsuz yanıt veriliyor.

2. İnsanların çatışma bölgelerinden kaçış yöntemleri ve yolları: Çatışmalar şu ana kadar Şehitler mahallesi, el-Saqlawiye ve el-Hasa, el-Sajr ve el-Naimiye köylerinde yoğunlaşmış durumda. O bölgelerde yaşayanlar kaçmak için iki tehlikeli güzergâhtan birini seçmek zorunda. İlki Fırat Nehri'ne doğru; Al-Naimiye bölgesinden Zoba köyüne, oradan Fırat Nehri'ni geçerek Amiriyet el-Felluce'ye, tam olarak Albu Jasem bölgesine olan güzergâh. İkincisi ise; Al-Hasa bölgesinden mayınlarla dolu olan Al-Mabazel projesi bölgesinden geçen güzergâh. İkinci yolu seçenlerin arasından en az 25'i mayınların patlaması sonucu hayatını kaybetmiş.
3. Kaçmaya çalışan aileler gizlice ve sadece üzerlerindeki kıyafetleriyle kaçıyor. Bu nedenle Felluce'nin çevresinden kaçabilen aileler aç, susuz ve barınaksız 10 günden fazla al-Boulan ve al-Halabse sokaklarında yatıyor. Durumu daha da zorlaştıran ise, Felluce'nin batısında son günlerde zaman zaman yoğunlaşan bombardımanlar.
4. Felluce'nin batısında bulunan ve göç eden ailelerle dolu olan al-Boulan ve al-Halabse bölgeleri çok şiddetli ve hedef gözetmeksizin yapılan bombardımanlara maruz kalıyor. O bölgelerdeki insanların güvenlik güçlerinden tek isteği, buldukları bölgelerin bombalanmaması ve sadece DAESH'in menzillerine odaklanması.
5. DAESH'in kontrolü altında bulunan bölgelerden kaçanlardan onlarca da boğularak hayatını kaybediyor. Fırat Nehri'ni geçmeye çalışanların ve Sünni aşiretlerin kontrolü altında olan bölgelerde bulunan göçmenlerin üstüne ateş açan DAESH militanlarının birçok kişiyi katlettiği bildiriliyor. Şu ana kadar sadece al-Hasa bölgesindeki al-Amiriye Hastanesi Acil Servisi'ne ulaşan ceset sayısının 13 olduğu haber veriliyor. Cesetlerin çoğu kadın ve çocuklara ait.

DAEŞ'in Ablukası ve Şii milislerden kaçanların durumu

1. Binlerce aile yataksız, döşeksiz ve çadırsız açık alanlarda yerlerde yatıyor. Sıcaklığın 50 dereceyi geçtiği, kuru ve tozlu günlerde "Bize-biz" geçiş kapısındaki revirler, bilincini kaybedip bayılan kadın ve çocuklarla doluyor.
2. Ebu Garib el-Felluce bölgesine göçenler Iraklı askerî ve güvenlik güçlerinin engeline takılıyor. Ailelerin bu bölgede kalmasını istemeyen güvenlik güçleri, onları Amiriyet el-Felluce'ye, oradan da köprüünün arkasına sürüyor. Bu insanlar al-Amiriye halkının yardımlarıyla derme çatma kamplara yerleştirilmiş durumda.
3. Çadırlar ve ilk yardım malzemeleri yeterli değil. İnsanlar açıkta, dağınık halde yerlerde yatıyor. Çocuk, kadın ve yaşlılar yavaş yavaş ölüme terk edilmiş gibi.
4. Binlerce aile hâlâ Felluce ve çevresinden ip-leri kullanarak Fırat Nehri'ni geçmeye çalışıyor. Günlük boğulma vakıalarında artışlar var.
5. Abluka altındaki Felluce'de kalan aileler ve özellikle kadınların durumu daha da vahim. Zira, bir yanda DAEŞ, diğer yanda Şii Haşdi Şabi milisleri ve bazı ordu mensuplarının kötü muameleleri hayatlarını karartmış durumda.

DAEŞ bahanesiyle keyfi gözaltılar

1. Iraklı güvenlik güçleri, mezhepçi bir ruhla, Felluce halkının tamamını DAEŞ'e bağlı olmakla suçluyor. Felluce, al-Saqlawiye ve al-Karma halkından güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan kişi sayısı 470'i geçmiş durumda. Amiriyet el-Felluce'nin sanayi bölgesinde tutulan bu insanların her türlü işkence, aşağılama ve cinayete maruz kaldığına dair haberler geliyor.
2. Felluce ve çevresinden Amiriyet el-Felluce bölgesine giden 3.000'den fazla göçmen, açlık ve yokluk içinde yaşam mücadelesi veriyor. Yiyecek yok, yatacak ve barınacak yer yok. Al-Ramadi'den gelenlerle sayı her ge-

çen gün daha da artıyor ve artık durum çok daha zor ve daha trajik görünüyor. Bölgede yardım eli uzatacak ve halkın yaralarına çare olacak kimse yok. Bu nedenle bölgeden ve uluslararası toplumdan gelecek yardımlar hayati önem taşıyor.

3. Irak güçlerinin Felluce kentini geri almaya hazırlandıkları bu dönemde, kentte mahsur kalanların sayısı ile ilgili kesin bilgi bulunmasa da yerel kaynaklar rakamın 100.000'e yakın olduğunu bildiriyor. Bu insanlar, kendilerini canlı kalkan olarak kullanmaya hazır DAEŞ örgütüyle bağlılıklarından şüphelenen bir hükümetin arasında sıkışmış durumda.
4. DAEŞ'in, sivil halkın kentten çıkışını ve güvenlik güçlerinin kente girişini engellemek için kent giriş-çıkışlarında ana yola çok sayıda mayın döşediği bildiriliyor.

Kampların durumu

Mülteci ve göçmenlerin konaklaması için Amiriyet el-Felluce bölgesinde bazı yerler tahsis edilmiş durumda. Amiriye'de merkezî kampın yanı sıra sekiz barınma merkezi daha açılmış. Bu merkezler ve kapasiteleri şöyle:

1. Irak Kampı (205 çadır kapasiteli)
2. Felluce 1 Kampı (205 çadır kapasiteli)
3. Felluce 2 Kampı (205 çadır kapasiteli)
4. Karam el-Felluce Kampı (205 çadır kapasiteli)
5. Bağdat Kampı (205 çadır kapasiteli)
6. Henüz isim verilmemiş olan 3 yeni kamp (toplam 600 çadır kapasiteli)

Bütün bu kamplar tamamen dolmuş durumda, ancak birçok aile hâlâ açıkta ve bazıları düzensiz bir şekilde kampların sağlık merkezleri gibi yerlerde geçici olarak konaklamak zorunda kalıyor.

Bölge halkının talepleri

1. Gıda malzemeleri
2. Yeni mülteci kampları

3. Mevcut kampların desteklenmesi ve işleyişlerinin düzene sokulması
4. Kentten ve halkından intikam alma ruhuyla faaliyet gösteren Şii güçlerin kent ve civarından uzaklaştırılması için siyasi baskı yapılması.
5. Şii Haşdi Şabi milisleri ve güvenlik güçlerine bağlı unsurların Felluce'den kaçan sivilere yönelik gerçekleştirdikleri insan hakları ihlallerine (aşağılama, kaçırma, öldürmek vb.) karşı hukuki ve kanuni baskı yapılması.
6. Sorunu en sağlam ve en kısa yoldan halledebilecek olan Sünni aşiretlere bağlı güçlerin desteklemesi ve güçlendirilmesi, bunun için ABD'ye baskı yapılması.
7. DAEŞ'i bahane ederek silahsız sivillere zulmedilmemesi için gerekli önlemlerin alınması.
8. Masum silahsız sivil Felluce halkı için güvenli koridorların açılması ve Şii milislerin bu koridorlardan uzak durmalarının sağlanması.
9. Mezhepçi milislerin Bağdat, Basra, Diyalâ, Kuzey Babil ve Selaheddin bölgelerinde Sünnilere karşı sistematik olarak uyguladıkları her türlü mezhepçi soykırım, tecir, demografik değişiklik ve cinayetlerin engellenmesi.
10. Irak'taki terörün kaynakları olan DAES ve Şii Haşdi Şabi milislerine karşı aynı anda önlemler alınması.
11. DAES'le mücadele sadece ve sadece al-Anbar ilindeki Sünni aşiretler ve güvenlik güçleri eliyle olmalı ve Şii milislerin bu savaşa katımlarına izin verilmemeli.
12. İranlı general ve Şii milislerinin bölgeden derhal çekilmesi sağlanmalı.
13. Terörün durdurulması için verilen mücadele, yeni mağduriyetler oluşturmayacak şekilde yürütülmeli.